

Kan man förekomma pedofili? Det är den utmaning som Christoffer Rahm har antagit. Med bas i Stockholm bedriver den svenska psykiatern en världsunik forskning om behandling av pedofiler, med sikte på att hjälpa dem att kontrollera sina impulser och på att förekomma övergrepp på barn. För han tror inte, säger han, på "begreppet Ondska".

Precis klockan fem slår sig den svenska psykiatern Christoffer Rahm ner vid sin datorskärm i de upplysta och sterila lokalerna på Anova, centrum för sexual- och transmedicin, på det ansedda medicinska universitetet Karolinska i Stockholm. Han öppnar klinikens säkerhetsskyddade chatforum och efter två skickade meddelande utan svar och några minuters febril väntan dyker slutligen ett meddelande upp. En pseudonym bestående av siffror och bokstäver. Psykiatern föreslår chatpartnern att använda röstfunktionen, men i likhet med de flesta av hans patienter avböjer denne för att han är angelägen om att förbli anonym. "Jag skriver snabbt", försäkrar han. Kommunikationen börjar: 45 minuter av psykiatrisk utvärdering, med sikte på att avgöra om patienten kan ingå i det forskningsprojekt som läkaren driver. "Jag antar att det verkar konstigt för er när jag säger att jag har ett väl utvecklat sinne för gott och ont", börjar den fyrtioårige mannen. Hans svar är långa, detaljerade och oväntade. "Jag har aldrig talat med andra om det, bortsett från med andra pedofiler på olika forum, och man blir inte av med drogberoendet genom att prata med andra beroende", skriver patienten. Eller : "Det är som en vidrig svamp som växer i skuggiga områden". Efter några minuter tackar Christoffer Rahm sin chatpartner för hans uppriktighet. "Du är mycket modig som vill vara med på det här forskningsprojektet", skriver han. "Den här sidan av mig äcklar mig, och jag skulle göra vad som helst för att bli av med den", svarar patienten.

Christoffer Rahm är 42 år och klinikchef för psykiatri på sjukhuset Rosenlund, söder om Stockholm. Han leder för närvarande inom kliniken ANOVA ett världsunikt forskningsprojekt om behandling av pedofiler som går ut på att hjälpa dem att kontrollera sina impulser och avvärja övergrepp på barn. För att "rekrytera" sina patienter uppsöker läkaren de mörkaste avkrokarna på "darknet", där pedofiler från hela världen anonymt utbyter foton och videos. Han lägger ut följande annons: "Vill du sluta upp med att i sexuella avsikter titta på bilder och videos med barn i förpuberteten? Kom med i en ny studie på Karolinska institutet i Sverige". "Jag tänker på två typer av patienter", förklarar han. "Dels den vuxne mannen som söker hjälp för att han riskerar att förstöra sitt liv och sin självbild, dels barnet som riskerar att bli utsatt för övergrepp. Jag måste finna en behandling som hjälper båda dessa kategorier samtidigt". Hans forskning stöder sig till stor del på den amerikanska handboken DSM-5 om mentala störningar, hela den psykiatriska världens bibel. Enligt denna kan diagnosen "pedofila störningar" ställas vid fall av fantiserande eller sexuella impulser som gäller barn under 13 år, och där dessa fall antingen leder till verkliga övergrepp eller till betydande ångest för patienten själv. Detta innebär en grundläggande distinktion som inte existerar i det allmänna medvetandet, där termerna "pedofil", "brottsling" och "sexualpredator" ofta betraktas som synonymer. Enligt DSM-5 är pedofili i själva verket ett patologiskt tillstånd, inte ett brott i sig, och implicerar inte nödvändigtvis att ha begått övergrepp på barn. I stället är det mindre än hälften av dem som dömts för sexuellt våld mot barn som verkligen har en pedofil störning; de övriga begår övergreppen av olika andra anledningar.

Saknas: seriösa vetenskapliga undersökningar

Sverige hör till de länder som är pionjärer vad gäller behandling av pedofiler. Landet har inrättat ett särskilt telefonnummer avsett för ”personer med icke önskvärd sexualitet”, till vilka pedofilerna hör. Dessa kan ringa anonymt och kan om så behövs tas emot för terapi i Anovas lokaler. Det är ett initiativ som inspirerats av vad som görs i Tyskland sedan 2005. Det året startades projektet ”*Dunkelfeld*” – ”mörka zonen” på tyska – med stora tv-sända reklaminsatser på primetime, med följande slogan: ”Du är inte ansvarig för dina drifter, men du är ansvarig för ditt beteende. Du kan få hjälp! Bli inte en brottsling!” Tanken är att pedofilen ska ringa ett telefonnummer och då bli vidarekickad till specialiserade centra som finns i hela Tyskland. ”*Dunkelfeld*” har finansiellt stöd av tyska regeringen sedan 2008 och har stor framgång: mer än 10 000 personer har ringt, och mer än 1 700 har fått behandling. I Frankrike skulle en sådan organisation snart kunna bli verklighet, tack vare insatser av *Fédération des Centres Ressource pour les Intervenants auprès des Auteurs de Violences Sexuelles (FFCRIAUS*; ung. ”Federationen Resurscentra för Dem som ingriper mot Sexuallförövare”). 20 november förra året meddelade statssekreteraren för skydd av barndomen, Adrien Taquet, att man startat ett experiment med ett särskilt nummer för denna grupp av människor. Projektet har dock ännu inte fått en finansiering som möjliggör att numret blir gratis att använda. ”För att ett sådant nummer ska bli användbart och få effekt, måste det dels existera, dels också få vid spridning; det återstår alltså en hel del arbete för att få med hela kollektivet på det”, förklarar Anne-Hélène Moncany, ordförande i *FFCRIAUS*. ”Frågan om hur man ska handskas med personer med pedofila störningar är inte något självklart; framför allt måste man få bukt med uppfattningen att en pedofil är någon som redan har begått övergrepp på ett barn”.

Ämnet är så höljt i dunkel och så kontroversiellt att det är föremål för mycket få studier, vilka dessutom är dåligt finansierade och ofta utförs utanför seriösa vetenskapliga och psykiatriska miljöer. ”Det finns goda skäl till att så få av dessa individer söker hjälp: det existerar inte någon behandling på solid vetenskaplig grund”, konstaterade Christoffer Rahm beklagande i oktober, i samband med ett möte i FN om barn och internet. För att råda bot på denna brist har den svenska psykiatern startat två kliniska försök. Det första, ”Preventit”, testar en psykoterapi *on line* som skapats speciellt för pedofiler och är avsedd för patienter som rekryterats på darknet. Det andra försöket, ”Priotab”, gäller ett läkemedel: psykiatern mäter verkan av injicering av en molekylen som hittills endast använts i behandling av prostatacancer, på patienter som rekryterats tack vare ”Preventell”, det svenska särskilda telefonnumret för pedofiler (se ovan). Injektionen sker på frivillig basis, och effekten varar tre månader. Molekylen minskar patienternas testosteronnivå och därigenom också på kort sikt deras libido, för att hjälpa dem att kontrollera sina impulser. ”Av rent vetenskapliga skäl testar vi varje metod separat, men den medicinska behandlingen måste alltid åtföljas av psykoterapeutiska medel”, understryker Christoffer Rahm.

Viss behandling med läkemedel existerar redan i åtskilliga europeiska länder, däribland Sverige och Frankrike, men har ännu inte blivit föremål för kliniska försök med pedofiler, försök specifikt inriktade på att förhindra sexuella övergrepp. I USA är förskrivning av läkemedlet ”Depo-Provera” ett obligatoriskt villkor i flera stater för frigivning av dem som begått sexuella övergrepp mot barn. Detta läkemedel är godkänt av FDA (den amerikanska nationella myndigheten för livsmedel och läkemedel) som preventivmedel för kvinnor, men med varning för betydande biverkningar, framför allt förlust av bentäthet. Det är inte godkänt av FDA för behandling av sexuallförbrytare, men fortsätter trots allt att förskrivas av

rättssystemet i dessa stater i doser upp till 43 gånger kraftigare än vid användningen som preventivmedel. ”Allt som karaktäriserar en seriös vetenskaplig forskning saknas vad gäller användningen av Depo-Provera på sexualförbrytare”, beklagar William Green, amerikansk doktor i statsvetenskap och författare till en bok om detta ämne, i vilken han påtalar ”bristen på respekt för mänsklig värdighet”. ”Den medicinska forskningen måste ta ansvar för denna grupp individer”, framhöll Christoffer Rahm vid mötet i FN, och påminde om vad som står på spel på detta område: ”Trots politiska initiativ, teknologiska framsteg och polisens insatser finns problemet kvar, och precis som rinnande vatten när man försöker avleda det, så hittar problemet en annan väg att fortsätta”. Aldrig har spridningen av pedopornografiska foton och videos varit så omfattande som idag. En undersökning publicerad i New York Times i september avslöjade att de amerikanska it-jättarna förra året hade på internet funnit 45 miljoner foton och videos med sexuella övergrepp på barn, mot en miljon 2014. Christoffer Rahms slutsats: ”Samtidigt som vi gör allt vi kan för att hjälpa de barn som råkat ut för dessa brott, måste vi identifiera kanalerna för denna spridning och sätta stopp för den”.

Ett ”jättekliv”

Thomas Andersson är huvudrådgivare inom den svenska avdelningen av den internationella organisationen för kamp mot sexuellt utnyttjande av barn (ECPAT). Han är en i ett lag av tre personer i Sverige som sysslar med en verksamhet som är ytterst obehaglig: att utifrån larm till deras *on line*-jour ladda hem innehåll och avgöra om detta är av pedopornografisk natur, för att sedan kräva att det tas bort. ”När ett övergrepp dokumenteras och läggs ut *on line*, så blir detta trauma lika allvarligt som själva övergreppet, för det tar aldrig slut: det kommer att fortsätta så länge som bilderna finns på nätet”, förklarar han. ECPAT-laget samarbetar med den nationella polisen, med Europol och med den kanadensiska projektet ”Arachnide”, som använder sig av en programvara för ”fotografiskt DNA” som utvecklats av Microsoft för att kunna identifiera bilden av en och samma individ inom nätverken. Dessa framsteg innebär ett ”jättekliv”, försäkras Thomas Andersson, men de räcker inte, så mycket mindre som *on line*-grupperna föder sig själva: vissa forum accepterar nya medlemmar bara om de tillför eget pedopornografiskt material. Vissa användare erbjuder till och med en manual för att locka till sig barn. ”Precis som alla på internet omger de sig med folk med samma inriktning som de själva: de lever i sin egen bubbla.”, är Thomas Anderssons analys.

Inför tillströmningen av sådant innehåll och bristen på institutionaliserade lösningar har vissa pedofiler skapat särskilda forum för ”pedofiler för icke-kontakt”, vilka kategoriskt förkastar idén att försöka påverka deras drifter. ”*Virtuous Pedophiles* (”kyska pedofiler”) är ett sådant forum, skapat i juni 2012 i USA. En av grundarna, Nick Devin (en pseudonym) var medlem i ett annat stödforum, där han noterade att många medlemmar stödde tanken på legalisering av sexuella relationer mellan barn och vuxna. Han beslöt sig då för att starta sin egen organisation, i vilken en sådan uppfattning är formellt förbjuden. Idag har ”*Virped*” mer än 3 900 användare och har som uppgift att ”hjälpa pedofiler att inte begå övergrepp på barn”, och att ”minska stigmatiseringen av pedofilen”. ”De pedofiler som känner sig alienerade och desperata, ensamma och hatade vad de än gör är de som främst riskerar att begå övergrepp”, förklarar Ethan Edwards (pseudonym), medgrundare av sajten. ”De måste få veta att samhället dömer dem om de ger sig på ett barn, men också att samhället accepterar dem om de avstår från övergrepp”. Grundarna av ”*Virped*” är anonyma, men har ett ansikte utåt: Todd Nickerson. ”Kanske inte ett särskilt fagert ansikte, men ett ansikte i alla händelser”, skämtar den 45-årige mannen, som bor i ett ”mobil-home” i södra USA. Han minns att han hamnade i en djup depression när han var i slutet av sina journalistikstudier och hade bestämt sig för att

tala med sina föräldrar om sin dragning till barn. Föräldrarna accepterar det inte, och Todd Nickerson går till slut med i en *on line*-grupp där han en tid håller med dem som vill ha en ändring av lagstiftningen. ”Under en tid var jag fångad av den inställningen”, berättar han. ”Jag var alltid till en del medveten om att det var tokigt, men när resten av världen hatar en är det lätt att fastna i den fällan, och ”*Virped*” fanns inte på den tiden”. Han lämnade till slut den gruppen, efter att först ha skrivit in sitt rätta namn. ”Jag tänkte ändå ta livet av mig, så det spelade ingen roll”, kommenterar han. En amerikansk grupp ”pedofiljägare”, ”*Perverted Justice*”, hittar då hans namn på sajten och publicerar ett foto av honom och kontaktar hans arbetsgivare, vilket resulterar i att Todd Nickerson blir av med sitt arbete. När *Virped* skapats går han med. ”Jag vill bli ett exempel för dem som kämpar ensamma med problemet, och säga till dem att de inte utgör en tickande bomb, att de inte är ödesbestämda att begå övergrepp mot barn”, hävdar han idag. ”Det här ämnet skapar moralpanik, vilket jag kan förstå, men folk måste börja ställa moralbegreppet i relation till den skada som åstadkoms, inte till erotiska fantasier”.

”Ett ursprung höljt i dunkel”

Uppkomsten av pedofili är föremål för debatter inom vetenskapssamfundet, och det finns ett överflöd av teorier. ”Pedofilin är en sexuell läggning och det är föga troligt att den kan ändras”, skrev t.ex. 2010 James Cantor, en kanadensisk sexolog som är expert på området, i ett ”Brev om mental hälsa” från universitetet i Harvard. Christoffer Rahm hör till den skolan, även om han förkastar termen ”läggning”. ”Pedofilerna har inte valt denna drift, de upptäcker den ofta i puberteten och bär sedan detta kors hela livet”, förklarar han. ”Den är ett fullbordat faktum. I puberteten tänds ett ljus i en fabrik som byggts många år innan, kanske redan före födelsen”. DSM-5 beskriver också pedofilin som ett ”tillstånd för livet”, men menar att den pedofila rubbningen kan ”variera, minska eller öka”. Stefan Arver, grundare av kliniken Anova, insisterar på detta: ”Vi behandlar beteendet, inte diagnosen”. I avsikt att pröva sin teori genomför Christoffer Rahm MRI-undersökningar (dvs med magnetresonanskamera) på sina patienters hjärnor, försök som det hittills inte är möjligt att dra några slutsatser av. ”Jag känner mig som Huckleberry Finn på färden längs Mississippi, där han betraktar stränder han aldrig sett förut”, kommenterar psykiatern. Denna teori står i motsats till en annan skola, enligt vilken pedofilin framför allt uppträder hos individer som själva varit offer för sexuella övergrepp. Men DSM-5 understryker att ett sådant samband inte har bekräftats, och enligt Christoffer Rahm är den ansatsen farlig: ”Att fortsätta sprida denna myt innebär risk för att förvärra stigmatiseringen och ångesten hos offer för sexuella övergrepp”. I frånvaro av studier med säkerställda slutsatser i ena eller andra riktningen är det svårt att ta ställning.

”Uppkomsten av psykiatriska problem är höljt i dunkel, men något som stämmer för de flesta rubbningar är att i allmänhet är det den samtidiga förekomsten av predisponering och framför allt miljöfaktorer som skapar en gynnsam grundval”, föreslår Anne-Hélène Moncany, som leder FFCRIAVS. ”Det finns inte någon förklaring typ A + B”.

Christoffer Rahm är medveten om det känsliga och explosiva i det han forskar på, och som ofta exploateras av politiska ledare över hela världen. 2010 gjorde Polen läkemedelsbehandling obligatorisk för dömda förövare av sexuella övergrepp på barn. 2017 talade den norske justitieministern Per-Willy Amundsen om ”pågående försök i Sverige”, samtidigt som han förespråkade tvångsvis ”kemisk kastrering” av pedofiler. I Frankrike efterlyste Laurent Wauquiez också ”kemisk kastrering” av ”sexuella predatorer”. ”Det finns en risk att min forskning utnyttjas för negativa syften, och det värsta scenariot skulle vara att den blir ett argument för att tvinga människor till en långvarig behandling som de inte

behöver”, betonar Christoffer Rahm. För sin egen del har han för avsikt att när studien väl är avslutad påbörja ett nytt forskningsobjekt, minst lika ”lättviktigt”: psykopater. ”Jag tror inte på begreppet Ondskan”, försäkrar han. ”Jag vill försöka förstå vad folk menar när de talar om det Onda, och undersöka det i mikroskop”.